

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

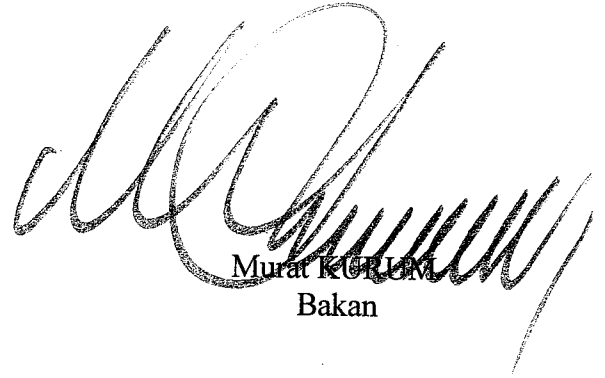
Sayı :30824082-610-11691550
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

05 Şubat 2025

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekillerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURUM
Bakan

EK:

-Dosya (1 Takım)

ADANA MİLLETVEKİLİ
SAYIN AYYÜCE TÜRKEŞ TAŞ'IN
TBMM 7/20036 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVABI

7/20036
GK 62

SORULAR

- 1) Türkiye, Avrupa'dan ithal edilen plastik atık miktarı açısından dünya sıralamasında hangi konumdadır? 2004 yılından günümüze plastik atık ithalatındaki artışın nedenleri nelerdir?
- 2) İthalat yoluyla getirilen plastik atıkların Türkiye'ye girmesiyle ilgili belirlenen yasal çerçeve nedir ve bu süreçteki denetimler nasıl işlemektedir?
- 3) Greenpeace'in raporunda Adana'da topraktaki kanserojen madde miktarının 400 bin kat arttığı belirtilmektedir. Bu rapor doğrultusunda Bakanlığınız herhangi bir inceleme yapmış mıdır? Yapıldıysa sonuçları nelerdir?
- 4) Yasa dışı plastik atık dökümü ve yakımının tarım alanları, sulama kanalları ve yerleşim yerleri yakınında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bu faaliyetleri önlemek için bugüne kadar hangi önlemler alınmıştır?
- 5) Raporda, kurşun ve diğer toksik maddelerin çocukların öğrenme ve sinir sistemi üzerinde olumsuz etkiler yarattığı belirtilmektedir. Bu durumun halk sağlığı üzerindeki etkilerini gidermek için Bakanlığınızca ne gibi tedbirler öngörülmüştür?
- 6) İthal atıkların çevreye ve halk sağlığına verdiği zararlar nedeniyle sorumluluğu bulunan kişi ve kurumlara yönelik herhangi bir hukuki işlem başlatılmış mıdır?
- 7) Adana halkının bu çevre felaketinden korunması için bir acil eylem planı oluşturulmuş mudur? Oluşturulduysa içeriği nedir ve ne zaman uygulamaya koyulacaktır?

CEVAP

Plastik atık ithalat rakamları alınan tedbirler sayesinde her geçen gün gerilemektedir. Çoğunlukla Avrupa ülkelerinden olmakla birlikte dünyanın muhtelif ülkelerinden atık ithalatı yapılmakta olup, gümrüklerde ve tesislerde yapılan sıkı denetimler sayesinde 2024 yılında da temiz ve geri dönüşüm verimi yüksek plastik atıkların ithalatına müsaade edilmiştir. Plastik atık ithalatı yıllara göre gerileme göstermiştir.

Ülkemizde tehlikesiz atık ithalat işlemleri Ticaret Bakanlığı tarafından her yıl yayımlanan Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Atıkların İthalat Denetimi Tebliğine göre yürütülmektedir. 2021 yılı itibariyle karışık türde plastiklerin ithalatı yasaklanmıştır. Mezkûr mevzuat kapsamında atık plastik haricinde geri dönüşüm yapılmak üzere metal hurda, atık kâğıt, atık cam, tekstil atıkları vb. gibi atık çeşitleri de ithal edilip ekonomik değere haiz ürünler elde edilmektedir. Bakanlığımız tarafından yürütülen Sıfır Atık projesinin yaygınlaşması ile kaynağında ayrıştırılmış atıkların ve iç piyasa toplama oranlarının artmasıyla atık ithalatının azaltılması, aynı zamanda bu proje kapsamında yapılan faaliyetlerle farkındalığın artırılması hedeflenmektedir.

Yapılan mevzuat düzenlemeleri ile 2021 yılı başında karışık türde plastiklerin ithalatı yasaklanmıştır. Bununla birlikte; plastik atık gruplarının ithalatını yapacak tesislere ek kriterler getirilmiş olup, plastik atık ithalatı yapan geri kazanım tesislerine çevre kirliliğinin önlenmesi amacıyla mali teminat zorunluluğu, ilave belgelendirme kriterleri ve tesis kriterleri getirilmiş, ithal edilecek atıkların gümrükten tesise varıncaya kadarki süreç mobil atık taşıma sistemi (MoTAT) ile takip edilmeye başlanmıştır. Ayrıca, ithal edilecek plastik atıklardaki kontaminasyon %1 ile sınırlandırılmıştır.

İthalatı yapılmak istenen atıklar gümrük işlemleri başlamadan önce sınır gümrüğünde bulunan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüklerimizin uzman personellerince atığın uygunluk denetimi yapılmaktadır. Uygun bulunmayan atıkların ithalatına izin verilmeyerek mahrece iade işlemleri başlatılmaktadır. Aynı zamanda ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğümüzce ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüklerimizin rutin denetimleri ile geri dönüşüm tesisleri denetlenmektedir.

2872 sayılı Çevre Kanunu ve bu Kanuna istinaden çıkarılan mer'î mevzuat hükümleri uyarınca, gerek geri kazanım yapılması amacıyla verilen ithalat izni kapsamında ülkeye girişine izin verilen atıkların gerekse de ülke içindeki diğer atıkların toplanması, taşınması ve geri kazanımı ile prosesin kaçınılmaz sonucu olarak ortaya çıkan bakiye atıkların işlenmesine kadar olan tüm atık yönetimine ilişkin süreçte; söz konusu atık işleme tesisleri, atıkların Türkiye gümrük bölgesine gireceği ihtisas (sınır) gümrük kontrol noktalarında incelemeler başta olmak üzere Bakanlığımız ve 81 İl Müdürlüğümüzde görevli denetim elemanları tarafından ani, şikâyet veya planlı denetim programları kapsamında sürekli denetlenmekte ve izlenmektedir. Ayrıca liman gümrük sahasından giren plastik atıklar, Bakanlığımız Atık Yönetim Uygulaması (ATYÖN) / Mobil Araç Takip Sistemi (MoTAT) sistemi ile tesise kadar takip edilmektedir. Söz konusu Uygulama ile taşınan atıkların yine aynı Uygulama altında yer alan Kütle Denge Sistemi (KDS) ile tesise kabulü sağlanmakta olup, söz konusu atığa dair gerçekleştirilen işleme faaliyetine ilişkin proses işlemleri MoTAT ile entegre çalışan KDS ile kayıt altına alınmaktadır. Böylece ithal edilen plastik atığın ülkeye girişinden işleninceye kadar ki sürecinin sistem üzerinden kayıt alınmakta olup atıkların atık işleme tesisine güvenli şekilde ulaştırılması temin edilmektedir.

Yapılan kontrol ve incelemeler neticesinde; ithalatı uygun bulunmayan atıklara onay verilmemekte olup; kota aşımı yaptığı, mevzuata aykırı bir şekilde geri kazanım faaliyeti gerçekleştirdiği veya uygunsuz olarak atık döktüğü tespit edilen tüm gerçek veya tüzel kişiliği haiz tesislere ve şahıslara Çevre Kanununun ilgili maddeleri gereğince idari yaptırımlar uygulanmakta, Geçici Faaliyet Belgesi / Çevre İzin ve Lisans Belgesi ve bu belgeye esas olarak ithalat yapmasına izin verilen Atık İthalatçısı Kayıt Belgesi iptali yapılarak faaliyetten men kararı verilmekte ve ithalata uygun olmadığı tespit edilen atıklara ilişkin "Mahrece İade Kararı" alınarak ilgili ülkeye geri gönderilmesi sağlanmaktadır.

Bununla beraber, çevreyi kirlettiği tespit edilen işletmeler / kişiler hakkında Türk Ceza Kanununun ilgili hükümleri uyarınca Cumhuriyet Savcılıklarına suç duyurusunda bulunulmaktadır. Ayrıca 2872 sayılı Çevre Kanununun 3 üncü maddesinin (g) bendinde yer alan 'Kirleten Öder' prensibi çerçevesinde, kirliliğe sebebiyet verenler tarafından atıkların kaldırılarak Bakanlığımızca lisanslandırılmış tesislerde mevzuata uygun olarak işlenmesi ve atık dökülen bölgenin temizlettirilerek doğal haline getirilmesi sağlanmaktadır.

Bu kapsamda, 01.01.2021 tarihinden günümüze dek Türkiye genelinde "Atık Bertaraf ve Geri Dönüşüm Tesisleri"ne yönelik 29.126 denetim yapılmış, 1.898 adet idari yaptırımda 913.294.128,02 TL para cezası uygulanmış ve 227 tesiste durdurma işlemi yapılmıştır.

Diğer taraftan, Ülkemizde toprak kirliliğinin önlenmesi, kirlenmenin mevcut olduğu veya olması muhtemel sahaların ve sektörlerin tespit edilmesi, kirlenmiş toprakların ve sahaların temizlenmesi ve izlenmesi ile ilgili çalışmalar 08.06.2010 tarihli ve 27605 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmelik" kapsamında yapılmaktadır.

Söz konusu Yönetmeliğin "Tanımlar" başlıklı 4 üncü maddesinin (m) bendinde "Kirlenmiş toprak: Bu Yönetmelikte öngörülen birinci aşama değerlendirme veya ikinci aşama değerlendirme sonucunda, mevcut toprak kullanımı veya gelecekteki muhtemel toprak kullanımı dikkate alındığında, bünyesinde insan ve çevre sağlığı bakımından önemli ölçüde risk oluşturan, insan faaliyetlerinden kaynaklanan tehlikeli kirlетici maddelerin bulunduğu teyit edilen ve temizlenmesi gerektiğine karar verilen toprağı" tanımı yapılmıştır.

"Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmelik" kapsamında yer alan sahalarda yapılan denetimler esnasında kirlilik gözlenmesi ve kirlilik kaynağının tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık olduğunun belirlenmesi durumunda toprak ve yeraltı suyu numuneleri alınmaktadır. Analiz sonuçları neticesinde kirlilik tespit edilmesi durumunda Yönetmelik kapsamında oluşturulan "Kirlenmiş Saha İzleme ve Değerlendirme Komisyonu" tarafından gerekli süreçler yürütülmektedir.

Adana İli özelinde ulusal basında çıkan haberlere istinaden Greenpeace tarafından yasa dışı plastik atık döküldüğü ve yakıldığı iddia edilen alanlardan ve referans olması amacıyla temiz sahalardan 11-12 Şubat 2022 tarihlerinde Bakanlığımız ve İl Müdürlüğümüz teknik ekiplerinin katılımı ile “Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmelik” kapsamında numuneler alınmış ve Bakanlığımız Çevre Referans Laboratuvarı’na analiz edilmek üzere gönderilmiştir.

Alınan numunelerin analiz sonuçları, “Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmelik” kapsamında değerlendirilmiştir. Buna göre analiz sonuçlarının Yönetmeliğin Ek-1 “Jenerik Kirletici Sınır Değerler Listesi” ile karşılaştırılması sonucunda insan ve çevre sağlığı açısından risk oluşturmadığı belirlendiğinden, numune alınan alanlar Yönetmeliğe göre kirlenmiş toprak niteliğinde değerlendirilmemektedir.